

វិភាគមានប្រវត្តិវិទ្យា

សន្និសីទប្រកាសទាំង១-ខ្មែរឆ្នាំ១៩៤៩

Le Traité Franco-Khmer de 1949

ស្រាវជ្រាវដោយ សុទ្ធ-ប៊ុលរិន * ថ្ងៃទី១២វិច្ឆិកា ២០០៥

សន្និសីទប្រកាសទាំង១-ខ្មែរឆ្នាំ១៩៤៩ ដែលបណ្តាលឲ្យខ្មែរយើងបាត់បង់ទឹកដីកម្ពុជា ជាក្រោមទៅស្តេចប្រកាសទាំង១ បានត្រូវរៀបចំឡើងដោយគូភាគីបារាំង-ខ្មែរ តាំងតែពីឆ្នាំ១៩៤៥មកម្ល៉េះ ។ នៅក្នុងឯកសារនេះ ក្រុមភាគីខាងខ្មែរបានពិពណ៌នាដោយខ្លួនឯងអំពីលក្ខន្តិកៈរដ្ឋបាលនិងភូមិសាស្ត្រនៃកម្ពុជាថ្មី សំរាប់ការបោះឆ្នោតនិងការគ្រប់គ្រងផ្ទៃក្នុង និងដើម្បីទទួលបានឯករាជ្យមុនពេលដែលបារាំងចាកចេញទៅ នៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃកម្ពុជាកណ្តាលតែប៉ុណ្ណោះ ដោយពុំមានរំពឹងទុកសូម្បីតែមួយម៉ាត់ អំពីវត្តមាននៃកម្ពុជាក្រោម ។ គឺមកពីមូលហេតុដូច្នោះហើយ បានជាគេអាចចោទប្រកាន់ដោយសុភមង្គលថា សន្និសីទប្រកាសទាំង១-ខ្មែរឆ្នាំ១៩៤៩ ជាឯកសារកាត់ទឹកដីកម្ពុជាក្រោមទាំងមូលទៅឲ្យយួន (ដោយនៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃកម្ពុជាក្រោម មានទឹកដីកោះត្រល់នៅក្នុងនោះដែរ, ដូច្នោះកោះត្រល់បានត្រូវកាត់ដោយភាគីខ្មែរខ្លួនឯង ទៅឲ្យយួននៅក្នុងឆ្នាំ១៩៤៩ នៅក្នុងរាជ្យព្រះបាទនរោត្តម-សីហនុ... នៅក្នុងសម័យមួយ ដែលហ៊ុនសែនមិនទាន់បានមកចាប់កំណើតផង) ។

នៅដើមខែតុលា១៩៤៥, បារាំងបានមកចាប់លោករដ្ឋមន្ត្រីទី១ សឹង-អ៊ុកថាន់យកទៅដាក់កម្មវិធីយ៉ាងនៅព្រៃគរ ។ នៅពេលជាមួយគ្នានោះ បារាំងក៏បានតែងតាំងរដ្ឋាភិបាលមុនីវេត ។ គឺនៅពេលនោះហើយ ដែលមានបង្កើតគណៈកម្មាធិការបារាំង-ខ្មែរ ដើម្បីសរសេរពីលក្ខន្តិកៈនៃប្រទេសកម្ពុជា ក្នុងពេលដែលបារាំងចាកចេញ ។

«ដើម្បីស្វែងរកមូលដ្ឋាននៃកិច្ចព្រមព្រៀងមួយ គណៈកម្មាធិការសិក្សាចម្រុះបារាំង-ខ្មែរមួយក៏ត្រូវបានបង្កើតឡើង ។ សមាសភាពមានដូចតទៅនេះ ៖ ភាគីខាងខ្មែរមាន ព្រះអង្គម្ចាស់ស៊ីសុវត្ថិ-មុនីពង្ស, ចាន់-ណាត, យឹម-ទិត, ញឹក-ជុឡុង, សុន-វ៉ិនសែ ។ ភាគីបារាំងមាន Saint-Mleux, Ponge, Roux, Boiffier, Mary ។ គណៈកម្មាធិការចម្រុះនេះ បានចាប់ផ្តើមកិច្ចការរបស់ខ្លួន នៅថ្ងៃទី២៣ កញ្ញា ១៩៤៥ ហើយបានរៀបចំលក្ខន្តិកៈសំរុះសំរួលមួយ (Modus vivendi) ដែលត្រូវចុះហត្ថលេខា

ខាងលើថ្ងៃទី៨ មករា ១៩៩៦ (ក្នុងប្រការជួយស្នូលកម្ពុជាថ្មីឲ្យមានសន្តិភាព៖ «អ្នកជាតិ-យម»ថ្មីថ្មី) ។ (ដកស្រង់ចេញពីសៀវភៅ Essai sur la Démocratie au Cambodge, par Philippe Preschez- Fondation Nationale des Sciences Politiques- Paris 7ème- Page 14) ។

យោងតាមអត្ថបទរបស់លោក Philippe Preschez ខាងលើនេះ យើងឃើញថា ក្រុមអ្នកនិពន្ធលក្ខន្តិកៈនៃសន្និសីទប្រារព្ធទាំង-ខ្មែរ មានឧត្តមគតិ«អ្នកជាតិយម»ដ៏ខ្លាំងក្លា ។ ម៉្យាងវិញទៀត ក្រុមនេះក៏ជាក្រុមនិពន្ធនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៧៧ផងដែរ។
«ជំពូកទី៣ រដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៧៧ ៖

«កិច្ចការសំណេរខាងផ្នែករដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់គណៈកម្មាធិការសិក្សាបារាំង-ខ្មែរ មានគំរោងពីរយ៉ាង ។ គំរោងទី១ បានធ្វើចប់នៅក្នុងខែកុម្ភៈ១៩៩៦... គឺគ្រាន់តែជាការបកស្រាយរៀបរៀង ឲ្យទៅជាអត្ថបទច្បាប់ក្រម នូវអ្វីៗដែលធ្លាប់មានជាប់លាប់ជាយូរណាស់មកហើយនៅប្រទេសកម្ពុជា ដោយស្វែងរករូបមន្តដ៏ទូលំទូលាយនៅក្នុងសំណេររដ្ឋធម្មនុញ្ញផ្សេងៗនៃប្រទេសជាច្រើន មានតាំងពីប្រទេសចិន ប្រទេសលីបង់ ប្រទេសអាហ្វ្រិកខាងត្បូង ។ នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានធ្វើដំណើរទៅតាមទិសប្រញូញនៃសេរីនិយមផងដែរ នៅក្រោមឥទ្ធិពលនៃក្រុមបញ្ញវន្តខ្មែរដ៏ក្លែងៗ ដោយទ្រង់ប្រកាសថា ទ្រង់មានចំណង់ធ្វើប្រជាមតិមួយ អំពីអនាគតរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃប្រទេសកម្ពុជា (សេចក្តីប្រកាសនៅថ្ងៃ១៣ មេសា ១៩៩៦) ។ គណៈប្រតិភូខាងខ្មែរនៃគណៈកម្មាធិការនិពន្ធខ្មែរ-បារាំង (ទ្រង់មុនីវេត, ជូឡុង, យីមទិត, វ៉ារ-កាមែល មិនសូវមាននយោបាយជឿនលឿនប៉ុន្មានទេ ទាក់ទងនឹងលក្ខន្តិកៈផ្ទៃក្នុងនៃប្រទេសកម្ពុជា, ពួកគេសំដៅតម្រង់តែទៅលើ **លក្ខន្តិកៈអន្តរជាតិ**នៃប្រទេសពួកគេតែប៉ុណ្ណោះ (កតនៈ ៖ **លក្ខន្តិកៈអន្តរជាតិ គឺជាលក្ខន្តិកៈភូមិសាស្ត្រជាមួយនឹងប្រទេសជិតខាង**) ។ (ដកស្រង់ពី Essai sur la Démocratie au Cambodge, Ibidem page 22) ។

យើងមានការសង្កេតពីរយ៉ាងទៅលើអត្ថបទខាងលើនេះ ៖

ទី១- គេមិនអាចទម្លាក់ទោសកំហុសនៃការបាត់បង់ទឹកដីកម្ពុជាក្រោម ទៅលើបារាំងទេ... តែគេត្រូវទម្លាក់ទោសទៅលើភាគីខ្មែរនៃគណៈកម្មាធិការបារាំង-ខ្មែរនោះវិញ ។ គឺដោយហេតុថា បារាំងជាជនបរទេស... ពួកគេមិនអាចស្រឡាញ់ទឹកដីខ្មែរជាងជនជាតិខ្មែរនោះទេ ។ បើភាគីខាងខ្មែរជាអ្នកសំរេចកាត់ទឹកដីកម្ពុជាក្រោមឲ្យទៅយួនទៅហើយ បារាំងក៏មិនអាចធ្វើអ្វីបានដែរ !!

ទី២- មើលពីខាងក្រៅទៅ គណៈកម្មាធិការនិពន្ធបារាំង-ខ្មែរ មានលក្ខណៈស្អាតស្អំណាស់ ។ ពួកគេបានរៀបចំគំរោងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ... ពួកគេបានរៀបចំលក្ខន្តិកៈរដ្ឋ

បាល (Statut administratif) និងលក្ខន្តិកៈភូមិសាស្ត្រពេលដែលបារាំងចាកចេញទៅ ។

ដូច្នោះបើគេចង់ស្វែងរកទោសកំហុសរបស់គណៈកម្មាធិការនេះ គេមិនអាចរកឃើញនៅក្នុងកិច្ចការ ដែលគេបានធ្វើយ៉ាងល្អប្រពៃនោះទេ ។ ក៏ប៉ុន្តែឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់គេ (ចំពោះប្រជាជាតិខ្មែរ) គឺមិនស្ថិតនៅក្នុងកិច្ចការដែលពួកគេបានធ្វើ គឺស្ថិតនៅលើកង្វះដ៏ជាក់ស្តែងមួយ គឺមិនបានបញ្ចូលលក្ខន្តិកៈនៃទឹកដីកម្ពុជាក្រោមទៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃឆ្នាំ១៩៤៧ ។ ពេលដែលបារាំងចាកចេញទៅ គឺជាពេលដែលបារាំងត្រូវបែងចែកទឹកដីរវាងខ្មែរនិងយួនជាផ្លូវការ ។ បើនៅពេលចាប់ផ្តើមដំបូងឡើងនៃសន្តិសញ្ញាបារាំង-ខ្មែរ ភាគីខាងខ្មែរមិនព្រមបញ្ចូលលក្ខន្តិកៈនៃទឹកដីកម្ពុជាក្រោមទៅក្នុងគំរោងរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់ខ្មែរទេ គឺវាមានតែភាគីខាងខ្មែរ បានសំរេចកាត់ទឹកដីកម្ពុជាក្រោមទៅឲ្យយួនដោយខ្លួនឯង ។

១៩៤៩ ជាឆ្នាំនៃរដ្ឋប្រហារប្រឆាំងនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ៖

ដើម្បីបិទបាំងឧក្រិដ្ឋកម្មប៉ុន្តែនោះ នៅពីក្រោយសំណុំរឿងកសាងនៃសន្តិសញ្ញាបារាំង-ខ្មែរ ពួកក្រុមមន្ត្រីរាំង(ក្បត់ជាតិ)បានខំប្រឹង «កកូរទឹកឲ្យល្អក់» ពោលគឺបានបង្កើតកល្លិយុគគយោបាយនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៤៩ ក្នុងប្រការកុំឲ្យនរណាម្នាក់មើលឃើញការពិត... ។ សូមអានអត្ថបទមួយទៀតរបស់លោក Philippe Preschez ៖

«ទំនាស់វិវាទរវាងរដ្ឋសភាហើយនិងលោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី (យ៉ែម-សំបូរ) បានក្លាយទៅជារឿងអាយាជព្យាបាទគ្នាទៅវិញទៅមកយ៉ាងខ្លាំងក្លា ។ នៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសមួយផ្សាយតាមវិទ្យុ លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រីទី១បានចោទប្រកាន់ក្រុមអ្នកតំណាងរាស្ត្រខ្លះ ថាកំពុងតែរៀបចំលក់ស្រុកទេស «បន្ទាប់ពីបានលក់គំនរភ្នំអំបិល, ស្រូវអង្ករ និងត្រីសាច់» ។ ហើយដោយមិនព្រមអនុលោមទៅតាមការគំរាមរបស់រដ្ឋសភា, លោកបានប្រកាសថា ៖ «យើងចង់ដឹងណាស់ថា តើប្រទេសកម្ពុជានឹងត្រូវដឹកនាំដោយសមាជិកមួយក្រុមនៃគណបក្សមួយ (គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ) ដែលសូម្បីតែរដ្ឋធម្មនុញ្ញក៏លែងគោរពផងដែរនោះឬទេ ? (កកន ៖ គឺលោកយ៉ែម-សំបូរខ្លួនឯងទៅវិញទេ ដែលមិនបានគោរពរដ្ឋធម្មនុញ្ញ) ។ សមាជិកម្នាក់នៃគណបក្សភាគច្រើន ក៏បានដាក់ព្យាបាទនៃការដកសេចក្តីទុកចិត្ត (Motion de censure) ក្នុងប្រការនៃការបកស្រាយផ្ទុយគ្នាបែបខាងលើនេះនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។ លោកយ៉ែម-សំបូរក៏បានថ្លែងថា នឹងស្នើដល់ព្រះមហាក្សត្រ សូមទ្រង់រំលាយរដ្ឋសភា ។ រដ្ឋសភាមិនព្រមអនុលោម... ចំណែកលោកយ៉ែម-សំបូរក៏បានទទួលពីព្រះមហាក្សត្រ នូវព្រះហត្ថលេខាលើក្រឹត្យរំលាយរដ្ឋសភា ។ រដ្ឋសភាខំប្រឹងដកព្យាបាទនៃការស្តារចម្លើយមកវិញដែរ ដោយវិធីបោះឆ្នោតនៅថ្ងៃទី១៧ កញ្ញា ១៩៤៩ ដោយមាន៥៤សម្លេងទល់នឹង

ង៧ ។ ក៏ប៉ុន្តែវាយឃឹតពេលទៅហើយ ។ សញ្ញានៃការស្តាយក្រោយនេះ ពុំបានជួយ
រដ្ឋសភាឲ្យគង់វង្សជីវិតនោះទេ ។ ព្រះមហាក្សត្រដែលមានទំនាស់ហឫទ័យជាមួយ
និងក្រុមគណៈរដ្ឋមន្ត្រីប្រជាធិបតេយ្យនិយមជ្រុលមួយក្រុម ដែលបានប្រឆាំងនឹង
អន្តៈព្រះអង្គ ក្នុងប្រការចុះហត្ថលេខាជាមួយប្រទេសបារាំង លើសេចក្តីព្រមព្រៀង
អំពីលក្ខន្តិកៈនៃកម្ពុជាថ្មី (កកន ៖ លក្ខន្តិកៈនៃកម្ពុជាថ្មីនេះ គឺសន្និសញ្ញាបារាំង-ខ្មែរ
ដែលលើកថ្វាយទឹកដីកម្ពុជាក្រោមទាំងមូលទៅស្តេចយួនបារាំង) ... ព្រះមហាក្សត្រ
ត្រក់ទ្រង់ព្រះតម្រិះថា រដ្ឋសភាពុំមានការទទួលខុសត្រូវ ហើយនៅថ្ងៃទី១៨ កញ្ញា
ទ្រង់បានប្រកាសថា ក្រឹត្យនៃការរំលាយរដ្ឋសភា មិនអាចដកជំហានថយក្រោយ
វិញបានទេ ។

«ការរំលាយរដ្ឋសភានេះ សមស្របនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញពិតមែន ។ ប៉ុន្តែចំណាត់វិធាន
នៃការជាបន្ទាប់មកទៀត មិនសមស្របទាល់តែសោះ ។ ព្រះមហាក្សត្រក៏បានស្នើ
យ៉ាងភ្លាមប្រញាប់ ទៅដល់ប្រមុខខេត្តទាំងឡាយ អំពីលទ្ធភាពនៃការបោះឆ្នោតសា
ជាថ្មី ដោយសេរីនិងដោយយុត្តិធម៌ ៖ ពួកគេបានឆ្លើយតបមកវិញថា មិនអាចធ្វើបា
នទេ ដោយមានសកម្មភាពនៃពួកឥស្សរៈ និងក្រុមបក្សសម្ព័ន្ធរបស់គេ គឺពួកយៀក
មិញ ។ ព្រះមហាក្សត្រគេរក្តម-សីហនុក៏បានសំរេចថា រដ្ឋាភិបាលនឹងត្រូវធ្វើការ
គ្រប់គ្រងជាបណ្តោះអាសន្នសិន ដោយមានជំនួយពីក្រុមប្រឹក្សាព្រះរាជបល្ល័ង្ក ។ គ
ណបក្សប្រជាធិបតេយ្យក៏បានឆ្លៀតឱកាសនោះចោទព្រះកូណាថា បានរំលោភលើ
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ពីព្រោះក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញចែងថា កាលណាមានការរំលាយរដ្ឋសភាហើយ
គេត្រូវអនុវត្តការបោះឆ្នោតសាជាថ្មី នៅក្នុងរយៈពេលពីរខែជាបន្ទាប់ (មាត្រាទី៣៨) ។
ព្រះមហាក្សត្រក៏បានឆ្លើយតបវិញថា នៅក្នុងកាលៈទេសៈពិសេស ដែលមិនអនុញ្ញា
តឲ្យមានចំណាត់ការសមស្របនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ហើយម្យ៉ាងវិញទៀត គឺទ្រង់អង្គុយ
ដែលបានផ្តល់អំណោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញដល់ប្រទេសជាតិ ម៉្លោះហើយទ្រង់មានសិទ្ធិនិង
ព្យួរច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញមួយរយៈពេលសិន ដោយគិតទៅដល់ផលប្រយោជន៍ខ្ពង់ខ្ពស់
នៃប្រទេសជាតិ ។

«ក៏ប៉ុន្តែវិធានការខ្លះទៀតដែលមិនសមស្របនឹងសភានិយ័យសោះ (mesures
moins justifiées) ក៏បានបង្កើតឲ្យមានបរិយាកាសនៃការច្របូកច្របល់ ។ ដោយមាន
អសន្តិសុខ ដែលមិនអនុញ្ញាតឲ្យមានការបោះឆ្នោតសាជាថ្មី លោកយ៉ែម-សំបួរក៏
នៅមានឋានៈជាប្រមុខរដ្ឋាភិបាលដដែល ។ គឺជាលក្ខណៈផ្ទុយនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែល
បានចែងថា បន្ទាប់ពីមានការរំលាយរដ្ឋសភារួចហើយ ព្រះមហាក្សត្រត្រូវតែងតាំង
ប្រធានរដ្ឋសភា... នៅពេលនោះគឺលោកអៀវ-កើស ដែលជាមេដឹកនាំគណបក្សប្រ
ជាធិបតេយ្យ ឲ្យធ្វើជាធាយកររដ្ឋមន្ត្រី ។ ហើយលោកធាយកររដ្ឋមន្ត្រីក្រោយនេះ ក៏
ត្រូវតែងតាំងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃថ្មីម្នាក់ទៀត ដោយយល់ស្របជាមួយនឹងមន្ទីរ
រដ្ឋសភា... ចំណែកសមាជិករដ្ឋាភិបាលទាំងអស់ ត្រូវនៅកាន់មុខតំណែងជាបន្តទៅ

ទៀត ដើម្បីបំពេញកិច្ចការរាល់ថ្ងៃ ។ ក៏ប៉ុន្តែមិនដូច្នោះទេ លោកយ៉ែម-សំបូរវែងជា ត្រូវទទួលបន្ទុក ច្បាប់គ្រឹះរដ្ឋាភិបាលថ្មី នៅថ្ងៃទី២៧ កញ្ញា ១៩៨៧... ហើយជាការ ច្បាស់ណាស់ រដ្ឋាភិបាលនេះមិនបានទទួលសេចក្តីទុកចិត្តពីរដ្ឋសភាទេ (កកន ៖ គឺ ជារដ្ឋាភិបាលដែលចេញរូបរាងឡើង ពីរដ្ឋប្រហារប្រឆាំងនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ) ។

«ជាការពិតណាស់, ព្រះមហាក្សត្រចង់ដើរតួសំរុះសំរួលតែប៉ុណ្ណោះ ។ នៅពេល រំលាយរដ្ឋសភា ទ្រង់បានប្រកាសជាសាធារណៈថា ព្រះអង្គពុំមានគោលបំណង ដើរចេញពីគន្លងច្បាប់ ហើយក៏ពុំចង់ប្រឆាំងនឹងគោលការណ៍លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ផងដែរ ។ ក៏ប៉ុន្តែព្រះអង្គដឹងច្បាស់ថា បើទ្រង់បើកសភាចាស់ឡើងវិញ នោះពួកគេ គឺមិនយល់ព្រមជាដាច់ខាត អនុញ្ញាតឲ្យព្រះអង្គចុះហត្ថលេខាទៅលើសន្ធិសញ្ញា បារាំង-ខ្មែរឡើយ ។ (កកន ៖ នេះជាភស្តុតាងយ៉ាងច្បាស់ក្រឡែតថា រដ្ឋប្រហារ ប្រឆាំងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៨៧ គឺធ្វើឡើងដើម្បីបិទបាំងឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការបាត់ បង់ទឹកដីកម្ពុជាក្រោមទៅឲ្យវៀតណាម) ។ (ដកស្រង់ចេញពី Essai sur la Démocratie au Cambodge Ibidem -P.38-29) ។

កាលបរិច្ឆេទនៃឧក្រិដ្ឋកម្មសយោបាយ មុនពេលដែលបារាំងចាកចេញទៅ

★ ថ្ងៃទី១៨ កក្កដា ១៩៨៧ ៖ ព្រះអង្គម្ចាស់ស៊ីសុវត្ថិ-យុត្តិវង្ស រដ្ឋមន្ត្រីទី១ខ្មែរ ជាដំបូង ដែលឡើងកាន់កាប់តំណែង ដោយសារការបោះឆ្នោត (ទើបឡើងបាន រយៈពេលបីខែប៉ុណ្ណោះ) បានទទួលសេចក្តីស្លាប់ដោយគេបំពុល (ឃាតករគឺលោក យ៉ែម-សំបូរ ដែលមានឋានៈជាលេខាធិការពិសេសរបស់ទ្រង់ស៊ីសុវត្ថិ-យុត្តិវង្ស)

★ ថ្ងៃទី១៨ មករា ១៩៩០ ៖ លោកយ៉ែម-សំបូរបានចាត់មេប៉ូលីសឈ្មោះ សេ ង-ទិប ច្បាប់ញូនមនុស្សទៅពិឃាតលោក អៀវ-កើស ដោយមានការគប់គ្រាប់បែក ដៃនៅទីស្នាក់ការគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ បណ្តាលឲ្យលោកស្លាប់ ។

★ ថ្ងៃទី២៧ តុលា ១៩៩១ ៖ បារាំងបានដោះលែងលោកសឹង-ង៉ុកថាន់ ឲ្យវិល ត្រឡប់មកភ្នំពេញវិញ ។ ថ្ងៃនោះ នៅពេលដែលលោកសឹង-ង៉ុកថាន់បានមកដល់ ពោធិចិនតុង មានខ្មែរចំនួន៥.០០០នាក់ បានទៅស្រែកជ័យយោសឲ្យលោក ។ ប៉ុន្តែ នៅថ្ងៃដដែលនោះ យុទ្ធស័យកម្មិញបានពិឃាតលោក Jean De Raymond ដែល ជាអាណាព្យាបាលបារាំងនៅប្រទេសកម្ពុជា (មានអំណាចខ្ពស់ជាព្រះកូណាធរាត្នម សិហានុទៅទៀត) ។ រួចហើយគេបានទម្លាក់ទោសកំហុសនេះ ទៅលើក្រុមសឹង-ង៉ុ កថាន់ ។

ឃាតកម្មទាំងអស់ខាងលើនេះ គឺជាការកក្កដាព្រឹត្តិការណ៍ឲ្យមានសភាពចលាចល រីករវ ដើម្បីកុំឲ្យជនជាតិខ្មែរណាម្នាក់មើលឃើញថា ពួកគេកំពុងតែបាត់បង់ទឹកដី

កម្ពុជាក្រោមរួចទៅហើយ មុនឆ្នាំ១៩៥៣ ដែលព្រះករុណាសីហនុ បានទទួលឯករាជ្យពីបារាំង ។^{១៧}

